

NAPISAŠE I POTPISAŠE

UVODNA REČ ILI NIJE ŠIJA NEGO VRAT

...Zato će »Književne novine« mladost shvatiti kao jednu komponentu neafirmisanosti pisca, što, opet, znači da će kriterij pri izboru tekstova za Dodatak biti isti kao i za druge stranice književnih novina. Čipjenica da mnogi mladi još uvek anonimni pesnik (anonimni stoga što svoje tekstove nije publikovao iz skromnosti, nevezice u sebi ili nedostatka pogodnog tribine — što se ovim Dodatkom nekoliko nadoknadjuje) može da pruži javnosti više istina o današnjem vremenu nego mnogi pisac koji je sebi već »uro puteve«, uslovljava naš stav: da će objavljivanje u Dodatku »Književnih novina« značiti isto što i objavljivanje u »Književnim novinama«...

(Dodatak »Književnih novina« br. 1, 7-XI-1958)

POEZIJA

SARADNIK »ŽIVOTA« O ŽIVOTINJAMA

Sait Orahovac: OVCE

*Zablejale su mazno sa popaska
nad pučericama — u bunaci muže.
Otkad su trave naraste — i njima
narasto vreme, a sise im — duže.*

*Posledaj Garu i Belku i Žnju,
svaka po dušu andeosku nosi.
U svili oka, Za njima boluju
ovnovi mladi na jutarnjoj rasi.*

*One su prave lepijke u fisu
pasmine lepe, nedužna stvojenja
a zalogaj su bijeni i risu.*

*Cobane bane: u rana zorenja
budi mi budan. Od uroka čuvaj
Garu i Belku. Cizme ne izvaj.*

(»Život«, 9—10, 1958)

PRICA

UZOR STILA I JEZGROVITOSTI

Janko Donović:
TAMNI KOLUTOVI

...Prvo smo lutali kroz razbacani, probuden grad, razgledajući umjetničke spomenike i svračuci u kafane da se odmorimo i osvežimo prijatnim pićima. Hepe novina i ilustracija na štapaovima već smo iščitali, ogledali, obrstili poput gladih koza. Društvo je bilo veoma raspoloženo. Najzad, nekome pade na pamet i mi svi kao po komandi, ustasmo i zaputismo se u zoološki vrt...

...Nadosmo se pred velikom staklenom vitrinom u kojoj živi tropska zmija. Vitrina je bila prostrana, ograđena staklom, zagrijana parnim grijanjem...

...Zmija se ne hrani svaki dan. Tek u nekoliko dana ona se razmotava, gamiže, ide u lov. Strećom za nju, nije joj trebalo ni daleko ni opasno ći...

(»Dnevnik«, 26-X-1958)

KRITIKA

TRIPUT BOG POMAŽE

Pavle Zorić:
»ZABORAVLJENI SNJEGOVI« Dušana Kostića

1: Kad Kostić napušta izvore svog subjektivizma, on postaje hladan, anegdotican, narativan. Njegova prava poetska ličnost je u subjektivnom, osećajnom lirizmu...

2: Iz nesumnjivih lirskih poetskih uzbuđenja i temperatura, pesnik prelazi u suvu registraciju objektivnih okolnosti, u rimovanje, pripovedanje...

3: Ali u ovoj Kostićevoj zbirci nalaze se pesme koje nemaju ni kondenzovanosti ni izrazu ni emotivnog lirizma, kao što su »Jutro«, »Kalemeđan u podne« i još neke. U njima motiv izlazi iz sfere subjektivne stvaralačke obrade i stoji kao nešto objektivno, spoljnje, dekorativno...

(»Književne novine«, 24-X-1958)

POZORIŠTE

KAD TRAMVAJ NE BI IMAO TOČKOVE BIO BI MOJA TETKA

ili
Miodrag Kujundžić: LJUBAV DON PERLIPLINA

...Ova bizarna priča ispričana je poetskim jezikom punim uzbudljivih metafora, koje zapravo i čine najveću draž ovog dela. Kad bi se one oduzele ovom tekstu od njega bi ostala tek jedna sumorna, pomalo trivijalna, a po finalnom efektu — samoubistvom Don Perlimplina — čak i perversna romantičarska konstrukcija...

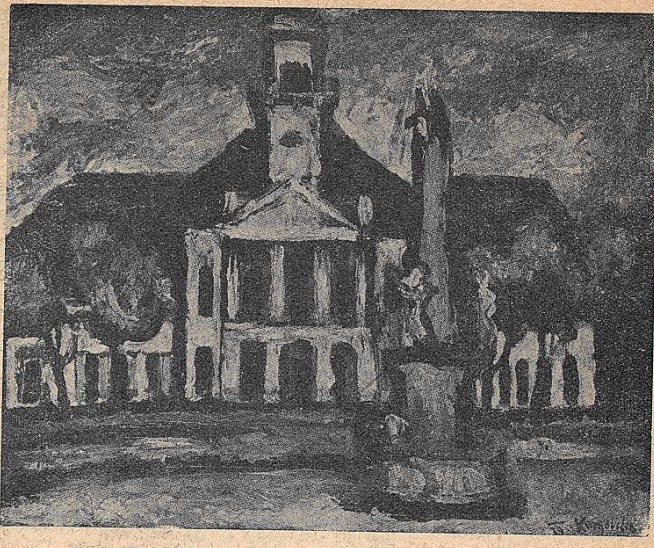
(»Dnevnik«, 28-IX-1958)

FILM

KAO PRSTOM U PEKMEZ...

Miodrag Kujundžić: FILM DUG GODINU DANA
...Samo po izrazito lošoj glumi treba uz ove glumce pomenuti i Ivicu Pajera, o kome smo dosta čitali i koji treba da bude srodniče reditelja De Santisa...

(»Dnevnik«, 12-X-1958)

arkade i brošure

listovi
časopisi • događaji

abc-čuvaj
književnog reda

U beogradskom »Studentu« ima jedna rubrika — »ABC« koju ispunjavaju nekolitina mladih kritičara. Predmet njenog pisanja su nekoektnosti i nepismenjaštvo beogradskih književnika. Dešava se da pera tih anonimnih kritičara tako oštro, duhovito i zajedljivo dokopaju nekog pisca, da beogradska književna čaršija strepi od njih. Listovi koji se upuste u polemiku sa njima obično izvuku deblji kraj. »Književne novine« već nekoliko puta bile su na vrlo duhovit način imejane. Njeni saradnici nikad ne mogu da se suprotstave studentima, jer se ovi ponašaju kao pravi studenti. Oni vode politiku za svoj groš i baš ih briga da li će se ko od uvređenih usuditi da odgovori. U tom slučaju on dobije, takve pecke da mu zadugo posle ne pade na pamet da se upušta u polemiku sa njima. A što je važno »ABC« ne greši u svojim razračunavanjima.

I ljudi, šta radite?

Na šest stranica teksta u novembarskom broju »Dela« Nikola Milošević je dokazivao da nije belogardejac iako je u svom zapaženom eseju o Dostojevskom u aprilskoj svesci »Dela« pomenuo K. Močuljškog, »izvesnog belogardejca čija je knjiga objavljena u izdanjima — Hrišćanske zajednice mladih ljudi«, kako je napomenuo anonimni »Savremeni« kritičar. Milošević je zatim morao da se pravda i citiranjem jednog prikaza »Dvojnika« Dostojevskog da bi pokazao kako je u »Savremniku« mesec dana kasnije pomenut isti taj Močuljškij i čak mnogo pohvalnije nego u »Delu«.

Nas se ta stvar ne bi ticala kad ozbiljni književni radnici ne bi gubili vreme na pravdanje od političkih insinucija, još više — kad ne bi morali da se služe sredstvima koja im nameće protivnik. Ovakvo, možemo samo da apelujemo na pisce da budu ljudi.

podmlađeno „delo“

Sem Bore Čosića sa »Beogradskim dnevnikom« koga će po svom običaju objavljivati verovatno koliko i Matica srska svoj »Letopis«, na stranicama novembarskog broja »Dela« srešćemo se sa imenima Jovana Čirlova i Muharema Pervića i sa mladim kritičarem Milosavom Mirkovićem, koji pored sve svoje opasne govornosti ume da piše tekstove pune duha i invencije i koji sve spremnije i više preuzima nekadašnju Mihizovu ulogu u našoj literaturi.

Pored njih zanimljiva je ličnost, takođe mladog kritičara i estetičara, Miloša Stambolića koji u svom osvetu »Estetički programi profesora Šešića« preciznim dijalektičkim metodom izvrgava postavke ovog beogradskog profesora univerzitetu. »Šešić, — piše on, — isključuje pisca kao originalnu ličnost iz dela, i neprestano insistira na njegovoj klasnoj pripadnosti, na njegovim roditeljima ustvari, te i glavne

ličnosti velikih dela koje on secira imaju samo klasnu boju. Njemu nikad neće biti jasno da razvika umetnosti nije spiralan kao što je razvika nauke, pošto je svako umetničko delo jedna kulminacija. Njemu nikad neće biti jasno da bi neko drugi formulisao Njunove zakone da nije bilo Njutna, ali da niko ne bi napisao Šekspirova dela da nije bilo Šekspira.«

Miloš STEVIC

ORAC

*On ore zemlju, On ore oranje
i kaže
rijek teče od muzike
On kaže sakatu rijek
a misli daljinu
On kaže pticu
a misli na plug
On koraca
i ne vidi nož u zemlji
On nikada ne vidi presječenu livadu.*

Vladimir PAVIC

(nastavak sa 10 strane)

draguluju, didaktički izvrši jednu operaciju graška, onda je to rezultat jedne građanske uočljivosti i želja da se strogo odredi broj utisaka. A za koga? Za one maljšane, učenike u privredi, koji su nagnuti nad tom poezijom, postavili pitanje svome profesoru, a ovaj ta pitanja preneo Palavestri. Jedan savim drugačiji talenat potreban je da bi razbijao atome u onome čudesnom zelenilu još detinjskih stihova Marije Čudne. Poezija isušuje brzo teče. O njoj se ne može govoriti kao o čvrstini gvožđa. A kada smo već tako pripitomljeni na ovoj metafiori na ovoj reci bez povratka, kada se već tako ludo odajemo u svojoj raznorodnoj pažnji prema pesničkom aktu i kada svakog trenutka hoćemo da napustimo utvare da bismo kao nadrealisti bili u stanju da stvari merimo onako kako bi to dragoceno činila jedna nimalo verbalna ličnost, udimo u još jednu pesmu, što se u ovoj predzimskoj jutarnjoj magli tako jasno i nesračunato uhvatila blizu nas.

»Rijeka i ja smo u neprijateljstvu
Ona teče kako teče, a ja tako
neću teći

To je bitno. Ono najbitnije.
Ja sam nejestiv. Nisam riba.
I rijeka bi hujela (mogla) da me
potopi

Zato ja rijeku ne volim,
Iako joj vidim sva skrivena, jaka
značenja

I mi smo sasvim tihi sasvim
pravi neprijatelji
jer ona teče kako teče
A ja tako neću teći ja sam samo
zato živ da ne tečem
tako kao rijeka.

Stihove je napisao Milivoj Slaviček. Nije dočkan što sam i njega shvatio, makar i sada kada je odzvonio još jedan gong. Zao mi je, naravno, što ima i onih koji svoje

vizije odnose bilo kuda i lupaju ih o staklo svesti, nesebično, ne potperajući ih. Iako prijatelji koga sam negde gore pomenu, nikada više neće pisati stihove, zato što je odjurio u drugom pravcu i to odjurio tako da se ja ne bojim ni za kakve posledice, ja verujem da postoje teći koje imaju duboku sličnost sa onima koje nisam uspeo da izreknem, probudivši se u voz u pred Ljubljanom, u doručku pored jednog starog hangara, u vinogradu moga ujaka. Reka teče.

Milosav MIRKOVIĆ

MESEČNIK ZA KULTURU I UMETNOST / GOD. IV, 1958, BROJ 56 / REDAKCIJSKI KOLEGIJUM: IVAN HOROVIC, JASNA MELVINGER, PETAR MILOSAVLJEVIC, PAVLE POPOVIC, BOGDANKA POZANANOVIC, DEJAN POZANANOVIC, MILETA RADOVANOVIC / GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: DEJAN POZANANOVIC / UMETNIČKA OPREMA: IVAN HOROVIC / LIST IZDAJE NOV. I IZD. PRED. »PROGRES« N. SAD, M. GORKOG 20/1 / TEK. RACUN 151-11 / 1-514 / REDAKCIJA I ADMINISTRACIJA: N. SAD, M. GORKOG 20/1, TEL. 35-59, 49-57 / UREDNICI PRIMAJU PONEDELJKOM OD 12—14 SATI / RUKOPISI SE NE VRAĆAJU / CENA PRIMERKU 20 D. GOD. PRETPLATA 200 D. / ŠTAMPA »KOSTA SOKICA«, N. SAD, BR. RIBNIKARA 14.

457
c 487/63